

*Spedizione in abbonamento postale.
Poština plačana v gotovini*

VIGRED

ŽENSKI LIST

LETO 1942-XXI

11

»VIGRED«, ženski list. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša lir 11.50. Če se naroči 20 izvodov pod enim naslovom, samo lir 9.50.

Izdaja konzorcij »Vigredi« (Vida Mašič) v Ljubljani, Slomškova ulica 1. — Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravništvo Slomškova 1.

Tiska Zadružna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani.

VSEBINA: Na božji njivi. — Neobhojena razpotja (Janez Jalen). — Šopek marjetic (Jože Krivec). — Prehrana zdravega in bolnega človeka (Milica Sivec). — Iz radijskih predavanj (Ing. A. Nežima). — Za pridne roke. — V naših domovih.

Kuharski zapiski za november

Makaroni z zeljem. Lepo zeljnato glavico očisti in zreži na rezance, potem primešaj žličko soli in še s krivim nožem nekoliko sesekaj. Potem segrej žlico masti ali olja, zarumeni žlico sladkorja in dodaj veliko seseklano čebulo. Ko zarumeni, polij z žlico kisa in dodaj pripravljeno zelje, še malo osoli in odišavi s poprom, papriko in kumno ter počasi praži v lastnem soku, da se zmežča. Medtem skuhaj v slani vodi pol kg makaronov, jih odcedi in oplakni, dodaj zelju in še nekaj časa skupaj praži. Če ti je všeč, dodaj zelju nekaj sesekljanih paradižnikov ali primešaj nazadnje žlico paradižnikove mezge ali maščobne omake (sugo).

Praženo zelje s kostanjem. Zelje pripravi in sprazi kakor v gornjem navodilu. Pol kg kostanja olupi zunanjo kožo, potem ga toliko časa kuhaj v vreli vodi, da moreš odstraniti še tanko kožico. Na šibkem ognju ga potem praži na presnem maslu, dodaj malo soli, popra in ščepec sladkorja. Ko je vse dobro sprazeno, zmešaj in daj kot samostojno jed na mizo.

Kostanj z jabolki. Pol kg kostanja olupi kakor prej, potem ga praži s presnim maslom ter počasi zalivaj z juho. Ko se že

precej zmežča, dodaj pol kg olupljenih in nakrhljanih kislih jabolk, zalij nekoliko z vodo ali belim vinom, previdno osoli in praži, da se vse skupaj zmežča. Če ti tako prija, se lahko tudi vse razkuha v pire. Če hočeš, da bo jed sladka kot kompot, zalivaj že kostanj samo z vodo in vinom, namesto soli dodaj sladkor, za dišavo pa cimet ali limonovo lupinico.

Paradižnikova juha s testeninami. Očisti in zreži na kocke ali rezance 6 paradižnikov, 3 paprike, 4 korenčke, polovico zelene, 2 koreninici peteršilja z zelenjem vred in 1 veliko čebulo. Segrej 2 žlici olja in praži vse, kar si pripravila. Ko je že vse mehko, dodaj žlico koruzne ali riževe moke in zalij z zelenjavno juho ali krompirjevko, osoli, opopraj, dodaj 1—2 kocki za juho in zakuhaj 4 pesti drobnih testenin.

Špinačna juha. Seseklaj pol kg špinacije in 2 endiviji. Segrej 2 žlici olja, prepraži pol sesekljane čebule, dodaj pripravljeno špinacho ter praži pol ure. Potem zalij z vodo ali krompirjevko in zakuhaj 4 pesti riža. Osoli, opopraj in dodaj kako jušno kocko. Zelo zboljšaš okus, če dodaš nekaj žlic mleka ali če nazadnje vžvrklaš eno jajce.

V I G R E D

ima v zalogi in priporoča :

1. »Mati vzgojiteljica« L 6.50
2. »Med pomladjo in poletjem« . „ 4.—
3. »Predavanja socialnega tečaja« „ 4.—
4. »Materam« „ 1.50
5. »Kuhaj varčno in dobro«, II. zv. „ 1.50
6. »Praktični nasveti gospodinji« „ 1.50
7. »Higiena žene« „ 1.50
8. »Higiena hiše« „ 1.50
9. »Zdravilne rastline« „ 1.50

Knjižice 4. do 9. morete plačati tudi v pisemskih znakah

Na božji njivi

Krščansko občestvo ne sestoji samo iz živih; tudi umrli spadajo zraven. Saj po našem verskem občutju in verskem pojmovanju niso mrtvi, ampak žive dalje posmrtno življenje. Tudi oni spadajo k družini božjih otrok.

Vsi naši umrli spadajo še k nam. Z njimi smo zvezani v skrivnostno občestvo svetnikov. Zato ima prelep pomen, da naša pokopališča leže okoli božje hiše, da se naši umrli udeležujejo z nami skupne daritve svete maše. Pa četudi leži pokopališče proč od cerkve, vendar je svet in blagoslovljen prostor, kar človekova duša čuti. Božja njiva je sveta zemlja. Ko stopimo na pokopališče, nas prevzame resnoba; tiho stopimo med vrste grobov.

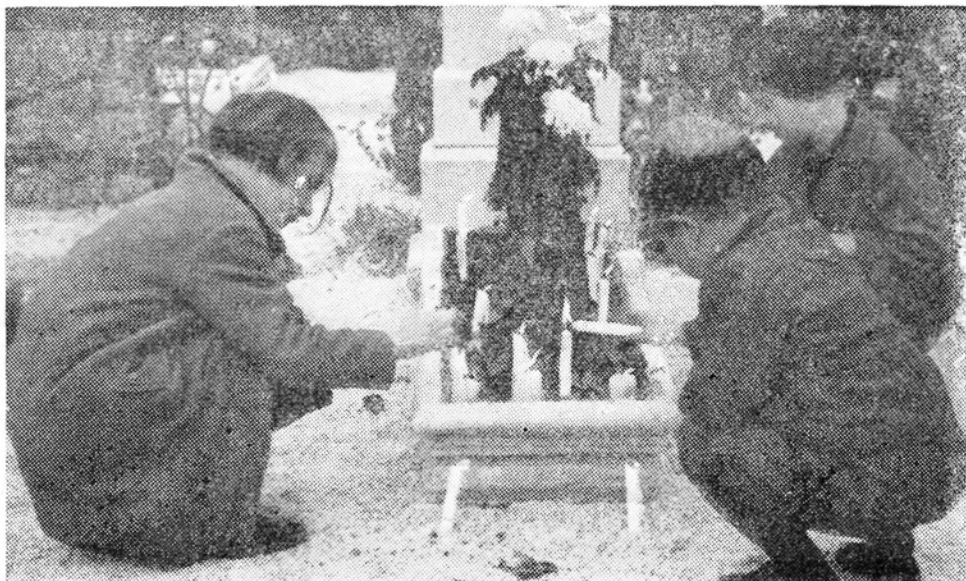
Pri vходу je navadno postavljen kropilnik z blagoslovljeno vodo. Ko vzamemo v roko vejico in pokropimo z blagoslovljeno

vodo, je to nekak pozdrav našim umrlim. Ob grobovih stoje križi in spominski kamni, da je res vsak posamezen grob ograjen in blagoslovljen prostor.

Vsak pogreb je verska slavnost. V človekovem srcu lebdi spoštovanje pred veličastvom smrti. Ta, ki ga neso k pogrebu, da ga izroče materi zemlji, je bil človek, z dušo in telesom. Zdaj pa je prah in pepel.

Ali res samo prah in pepel? Kam je odšlo življenje, kam duša, ki je oživljala ta prah in pepel? V tem trenutku stojimo pred vrati večnosti, ki jih znanost ne zna in ne more odpreti. Toda naša sveta vera nas uči, da je za temi vrati večno življenje.

Kaj je večnost? Temna, nerazrešljiva uganka za tega, ki jo hoče rešiti zgolj s pametjo! Svetla luč pa za tega, v katerem živi sveta vera: vhod in začetek gledanja živega Boga.

Otroci na grobu

Ko hodimo med vrstami grobov, vidi-
mo, da so nekateri še sveži. Tu počivajo
oni, ki so nazadnje umrli. Kmalu pa na-
rava obraste grobove s svojim življenjem;
okoli križev in spominskih kamnov se ovi-
ja bršljan, zimzelen raste na grobeh, raz-
nobarvno cvetje jih spreminja v prave vr-
tove. Vse to pa je prelep spomin ljubezni,
ki neločljivo veže mrtve z živimi.

Rodovi, ki so živeli pred nami, zdaj po-
čivajo tu. Živel, ljubil in trpeli so in so
umrli. Vse je utihnilo v njih. Veličastvo
smrti jih je napravilo za brate in sestre
v tem tihem občestvu.

Neobhojena razpotja

Janez Jalen — (Nadaljevanje)

Vida je pa kar molčala.

»No reci, da si voljna priti v našo vas,«
je silil Kotarjev.

»Prav res ne vem na nobeno kraj reči,«
se je opogumila Vida: »Nisva o tem še ni-
koli z Ivanom govorila.«

»Takooo,« se je začudil Vorenc in po-
strani in nič kaj prijazno pogledal Bregar-
jevega. Potihem ga je pa zmerjal z nerodo
in tepcem in da ni vreden takega dekleta.
Še mama njena bi bila predobra zanj. Pa
mu je grede že odpuščal. Je bil fant še
otroško neizkušen. Hkrati je pa Vorenc
že hitel pomagati vsem iz zadrege: »Tako.
Potem bo pa najbolj prav, če se vidva sa-
ma najprej pomenita.« Pokazal je na Vido
in Ivana: »Mi pa ta čas malo stopimo po-
gledat okrog hiše.« Vorenc je že vstal.
Prav isto sta storila tudi mama in Matija.
Vsi trije so odšli. Pri mizi sta pa ostala
samo Ivan in Vida.

Spet se je lotila Vide radovednost, kako
ji sedaj, ko se ne more več izogniti, Ivan
pove, da jo ima rad. Ne. Kar naravnost po-
ljubiti je pa za enkrat ne more. Bi ne bilo
prilичno. Je pogovor tako čudno nanesel.
Pa ni utegnila dolgo razmišljati. Ivan je
že spregovoril. Pa vse drugače, kakor je
Vida pričakovala. Njegov glas je bil boječ
in obenem proseč:

»Vida!« je rekel: »Če me vzameš, ti ne
bo nič hudega pri meni.« In mu je zmanj-
kalo besede. Šele ko je Vida pritrdila, da
verjame, je spet povzel besedo. Pa nič o
ljubezni. Koliko ima živine in da s kobilo

Seveda so grobovi prvega, drugega in
tretjega razreda. To pa smrti in tudi Boga
nič ne moti. To razvrstitev so napravili
oni, ki so jih preživeli, da pokažejo svoje
občutje. V grobovih pa je v vseh enako:
enaka gniloba, trohnoba, črvi in uničenje.

Na božji njeni pihlja dih večnosti. Ob
tišini grobov nas prevzame čudno občutje
strahu pred večnostjo, ne sicer praznover-
nega strahu, toda strah, da je tudi pot v
našo večnost preko te božje njive, še bolj
pa nas prevzame občutje hrepenenja po
tej dopolnitvi, ki pomeni za nas sprostitve
duše in vrnitev v večno domovino.

vsako leto nekaj zasluži. Vse svoje gospo-
darstvo je razgrnil pred Vido, še tega ni
zamolčal, da ima nekaj dolga, ki ga pa nič
ne skrbi. Samo, če bi imel dobro gospo-
dinjo. Z deklami ni nič. Za konec je pa pri-
stavil: »Prav lahko bi shajala, če bi se
rada imela. No, vzemi me, Vida!«

Kako so moški različni, je pomislila
Vida. Štefan vsiljiv, da se ji je naravnost
prigrajal. Jaka nasilen, da je umoril v njej
ljubezen do njega. Ivan pa je ves dober in
samo prosi, naj se ga usmili, ko ne more
sam skozi življenje. In preden je utegnila
Vida odgovoriti, je Ivan še pristavil, kar
je bil prej pozabil: »Zavoljo oča, ki so že
stari, si nič nikar ne pomišljaj. Radi te
bodo imeli, kakor bi bila njihova hči. In
niso nič pusti. Še dekli nobeni nikoli nič
ne rečejo. In tako so se te zaželeli k hiši,
ko sem jim pravil o tebi. Nič manj kakor
jaz, če ne še bolj. No, Vida —?«

»Saj kar ne morem odreči, če se me
oba z očem tako zaželita,« je pristala
Vida.

Izraz umirjenja in tihega veselja se je
razlil čez Ivanov obraz: »Oh, no. Saj res.«
To je bilo vse, kar je mogel reči. Da bi
stopil k njej, jo presrčno objel in poljubil,
tega pa Vida res ni več pričakovala, dasi
bi ji bilo to kaj všeč, bolj kakor pa nje-
gova krotka in pohlevna beseda. Je pač
tak. Se že še razvname in spremeni.

Sedaj Vidi ni kazalo drugega, kakor da
z Ivanom odideta za onimi tremi in jih na
ta način opozorita, da sta se že domenila.

Preden sta odprla vrata, je Vido zamikalo, da bi ona prva poljubila Ivana. Pa si je brž premislila. Kasneje, še čez leta, se ji je dobro zdelo, da tega ni storila.

Seveda so mama, Matija in Vorenc že kar po obrazih uganili, kako sta se Vida in Ivan domenila. Počasi se je vseh pet vrnilo nazaj v hišo, da se še naprej pogovore.

Drug za drugim so sedli za mizo, samo mama ni utegnila. Prihajala in odhajala je in donašala sedaj to, sedaj ono, da se je miza kaj kmalu napolnila z različnimi dobrotami iz shrambe in kuhinje in iz kleti.

Sedaj, ko je imel Ivan zagotovilo, da ga Vida vzame, se je razživil in je postal kaj zgovoren. Da je pri Brdniku vsega za potrebo je pripovedoval in da sta v skrinji zloženi dve lepi ženski narodni noši. Vida je brž hotela vedeti, kakšni sta. Celotno staro nošo si je že davno želela, pa jo nikakor ni mogla spraviti skupaj. In koliko imajo živine in koliko je polja in sveta pri domačiji. In da naj Vida in Matija prideta pogledat.

»Se nič ne muči,« je menila Vida.

»O, pač. Čim prej mora biti poroka. Se ne morem več ukvarjati z deklami. Te babe so take —« je pozabavljal Ivan čez posle, pri katerih zadnje čase res ni imel sreče. In da naj bi bila poroka kar po beli nedelji.

»U, u, u, zadrega nepočakana,« je ustavil Ivana Matija. In še povedal, da denarja, če se ga nadeja, ne bo imela Vida kdo ve kaj, nekaj pa že. Da ji pa napravijo lepe bale.

»Počemu. Saj je postelj in perila že dovolj pri hiši,« je še vedno priganjal k naglici Ivan.

»Seveda. S culico v roki jo bomo možili,« se je smejal Matija: »Bi si mislili tvoji sorodniki in sosedje, da si pripeljal za ženo kar kakšno ciganko s ceste.«

»Čimprej naj bo poroka,« je silil še vedno Ivan.

»Na jesen enkrat,« je odločil Matija.

»Tako bo prav,« mu je pritrdila Vida.

Vorenc je pa svojega prijatelja podražil: »Meni se pa zdi, Ivan, da se ti malo bojiš za Vido. Kaj če bi jo kdo drugi pregovoril. Je zares brhka. Še mene mika. No svojemu prijatelju ne bom tiščal v zelje.«

Vorencu se je posrečilo, da je pogovor zasukal na veselo stran. Da se bodo že še drugič kaj več pomenili, je menil tudi Matija. In je še pristavil, da bo z Vido šla čez Savo tudi lepa junica, ki bo o Malem Šmarnu imela že tele.

Čas je hitro mineval. Ob vinu so vsi postali dobre volje in precej gostobesedni. Kar prezgodaj je prišel mrak. Beljana sta hotela oditi, ko nista imela luči. Pa ju mama ni pustila. Morala sta ostati še pri večerji. Kasneje jima je pa Matija posodil vozarsko luč.

Pod vasjo je Vorenc iz same objestnosti zavriskal. In je podražil Ivana: »Tako nevesto si dobil, da je kar predobra zate.«

»Kajne da,« je bil ves zadovoljen Ivan in je pognal kobilu v tek.

Noč je bila brez lune. Nebo je bilo pa gosto posuto z zvezdami. Po vaseh, skozi katere sta vozila, so ljudje že legali spat. Ivan je legel šele, ko je bilo polnoči že proč. Pa je še slišal biti uro dve. Kar v glavo mu ni hotelo, da bo moral res čakati s poroko do jeseni. Pa ko bi tako rabil gospodinjo.

(Konec prih.)

Šopek marjetic

Krivec Jože — (Nadaljevanje)

Zmajal je z glavo in nekoliko osuplo vprašal: »A kaj misliš zdaj storiti? Se bosta kako pobotala in šla skupaj?«

»Ne bom ga prosila! Čemu neki? Nisem ničesar zakrivila. On naj me prosi odpuščanja! Boga naj hvali, če bi ga sploh hotela vzeti nazaj! No, vseeno je. Prihodnji teden bom krenila k bratu.«

»Ah, ne govori tako! V življenju je tre-

ba marsikaj prenesti in odpustiti. Brez tega ne gre! Kako neki bi ljudje živeli, če si ne bi odpuščali med seboj? Vidiš, da stvar tako ne bo mogla iti dalje. Pol življenja tu, druga polovica tam. Ne bi nič rekel, če ne bi bilo otrok. Nanje se je treba v prvi vrsti ozirati. Otroka potrebujeta toplega doma, lepe besede in vzgoje, kruha — saj sama dobro veš, kako je

z njimi. Tudi vama ne bi škodovalo, če bi se izognila takemu životarjenju. Hotel sem ti le na srce položiti: če bi se morebiti prikazal pred teboj in te nekega dne prosil, da se povrneš k njemu, bodi toliko dobra z njim, da ga ne boš zavrnila. Misli pri tem največ na svoja otroka, ki bi bila brez pravega doma velika revčka. Ivan bo gotovo drugačen, boljši; saj nima več kam zahajati. Le verjemi mi, da bo spet bolje. Pozabi na to kakor na toliko drugih reči!»

Medtem je sonce zlezlo za breg in v senci jima je postajalo hladno. Šef davčne uprave se ji je dobrodušno nasmehnil. Zdelo se mu je, da je potisnil vso stvar v zaželeno smer. Morebiti bodo njegove besede našle dober odmev. Človeku je pač treba včasih opore in lepih besed, da se mu dvigne pogum. Navezani smo v pomoči drug na drugega kakor na to božjo zemljo. Kdo bi mogel živeti brez nje?

Ves olajšan ji je pred odhodom stisnil roko. Tudi ona se mu je že nasmehnila, čeprav še bolj prikrito. Ta smehljaj je mnogo obetal.

Zvečer sta sedela v kavarni Ivan Potočnik in šef davčne uprave. Vedra lica so izdajala njuno kramljanje in dobro razpoloženje.

Ko sta stopila po polnoči iz kavarne na pločnik, je rahlo rosil topel dež. Redke luči so metale snope medle svetlobe po mokrih kamnitih tleh, v zraku pa je plaval nemiren duh prebujajoče se pomladi...

5.

Popoldansko sonce je grelo trate valovitih gričev, po katerih je lezel Ivan Potočnik počasi iz mesta proti Ireninemu domu. Šel je med poganjajočimi jablanami po poti, ki sta jo neštetokrat prehodila z Ireno. Nanjo so bili vezani njegovi spomini kakor zdaj stopinje, ki so se tu pa tam poznale na vlažni zemlji. Še kot fant in dekle sta prebila na njej lepe ure. Kolikokrat sta sanjarila o svojem bodočem domu v škripajočem snegu. Vse okrog je pritiskal mrz, njima pa je bilo v srcih prijetno. Prijetneje, kakor če bi sedela v topli sobi pri pognjeni mizi. Čista in lepa ljubezen terja tako malo: zadovolji se tudi z revščino. Le človeka vsega oklene, da se ji preda in tone z njo vred, da živi ob sanjah na lepe dni. Hučo je, če se pozneje

vse izprevrže: če ji ne zadoščajo več niti polne mize, niti tople in mehke postelje, če se ji človek odtuji in mu je treba luči, da najde spet pot nazaj.

Z malim nemirom in negotovostjo je stopal Ivan Potočnik po bregu, posutem z marjeticami. Njegov korak je razodeval trudnost. Smehljaj se je le soncu. Sklonil se je in utrgal marjetico. Strmel je v bele lističe in mimogrede mu je padlo v glavo, da bi poskušal, kaj mu bodo prerokovali. Trgal jiñ je drugega za drugim z glavice in pri enem vprašal: »Bo?« pri drugem pa dejal: »Ne!« Tako je ponavljaj, dokler mu ni ostal v roki gol peceľj. Zadnji listič je odpadel na besedico: bo.

»Bo! Bo!« si je zatrjeval in jo mahal proti gozdu. Od tam je že mogel čez ozko grabo videti Irenin dom. Tako blizu je bil, da bi ga skoraj z roko že lahko dosegel. Bukovje in gabri so ga z napetimi, ponekod že razgrnjenimi brstiči zakrivali, vendar je videl še dosti razločno majhna, rjava okna in belo steno, ki se je svetila v soncu. Pri čebelnjaku za hišo je komaj opazil pred žrelom drobne čebele, ki so se vesele spreletavale in bučale visoko v zraku. Kako rad bi se bil približal temu sončnemu domu, sicer skromnemu, v katerem pa je vendar morala ždeti skrita sreča. Več rodov je šlo že iz nje. To je pričala njena starost. Vsi ti ljudje niso nesli najbrž ničesar s seboj, le srce in dušo. Kaj naj bi jim dala še drugega taka preprosta, lesena in s slamo pokrita hiša? Dala jim je dovolj. Ljudje, ki danes vsepovsod odhajajo iz visokih in svetlih hiš, nosijo s seboj vse premalo srca, tistega čistega in dočrega srca, ki so jim ga dale matere. Srca, ki se žrtvuje in odpušča.

Ko je Ivan Potočnik vse to premislil, je šele spoznal vso Irenino skromnost. Z vsako malenkostjo, ki ji jo je kdo nudil, se je zadovoljevala. Vendar je v sebi nosila zaklad: znala je biti iskrena in dobra. Občutil je bol zaradi velike krivice, ki ji jo je storil. Nekoč jo je ljubil kakor otroka. Potem je segel dalje, šel je preko solz in bridkosti. Danes stoji tu spet kot nekoč, ko je rad gledal v ta skromna okna in čakal, da se je v njih prikazal obraz. Stoji kakor berač in čaka, da bi mu kdo namignil, naj stopi bliže. Skesano je njegovo srce.

(Dalje prih.)

Prehrana zdravega in bolnega človeka

Milica Sivec — (Nadaljevanje)

Opojne pijače

K opojnim pijačam štejemo vse one, ki vsebujejo alkohol in človeka upijanijo; najnavadnejše so vino, pivo, sadno vino, žganje, rum, razni likerji i. dr. Opojne pijače vplivajo poživljajoče na živčevje in so zato zelo priljubljene. Pripisujejo jim mnoge dobre lastnosti, ki jih pa žal nimajo. Redilnih snovi imata največ pivo in vino, a še ta le v neznatni meri. V petih litrih piva, ki je najredilnejše, ni niti toliko redilnih snovi, kakor v enem dekagramu sira. Zdravilna vrednost alkoholnih pijač se močno pretirava.

Alkohol je strup, ki s svojimi učinki človeka vara, da ga potem lažje upropašča in uničuje. Laž je, da alkohol človeka greje, mu gasi žejo, ga krepi, redi, zdravi, razveseljuje, mu bistri um itd. Res je nasprotno. Kri zbeži pred alkoholom iz notranjih telesnih organov v podkožne žilice, od koder uhaja njena toplina iz telesa. Zato zmrzne izredno veliko pijancev. Alkohol hlastno vpija vodo in zato povzroča žejo. On jemlje človeku moč, pivci prej opešajo, kakor zdržniki in korak pijancev je tako negotov, da pogosto padejo, kjer onemogli obleže. Alkohol omrači človeku jasen pogled in razum, da napačno misli in sodi. Slika mu življenje v prelestnih barvah, da ga laže vodi v pogubo. V objemu alkohola se čuti človek srečnega, pozabi na vse gorje, veselo prepeva in vriska. Kmalu pa se prebudi v njem živalska nrav. Ostudne govornice in popevke, bogokletne besede in divje rjojenje prihajajo iz njegovih ust. Veselje in žalost, ljubeznivost, sovraštvo in srd se naglo vrste in menjavajo. Kjer so še nedavno kramljali v prijateljskem razpoloženju in veselo pre-

pevali, se mahoma oglasi srdit prepir, se zabliskajo noži, odjekne strel in kri oblije še pred kratkim dobre prijatelje.

Pravi pekel ustvarja alkohol v družinah pijancev. Uboga žena in nesrečni otroci morajo živeti v večnem strahu pred nasilnim pijanim očetom, ki prišedši domov divje razsaja, preklinja, pretepa in razbija. Uboštvo, bolezen, pomanjkanje in sramota sta njih delež.

Alkohol uničuje človeka na duši in telesu ter ga gospodarsko upropašča. On zastruplja vse njegovo telo in mu jemlje odpornost nasproti raznim boleznim. Izmed telesnih organov največ trpe posebno jetra, obisti, pljuča, srce, ožilje, živci in možgani. Alkohol vodi do akutne norosti, pospešuje božjastne napade, povzroča živčno razburjenje, glavobol, srčno utripanje, bojazen, zmotne predstave in nemirno spanje. On izpremeni celo človekov značaj. Iz odločnih, odkritih, poštenih, modrih mož napravi bojazljivce, potuhnjene, sebične lažnivce in duševne slabiče, ki zanemarijajo dom in družino.

Alkohol pa ne škoduje le pijancu samemu, temveč tudi njegovim potomcem. Otroci pijancev so telesno slabotni, bolehniki, manj odporni proti nalezljivim boleznim in navadno vdani alkoholu. Največ slaboumnih, bedastih in božjastnih otrok rode starši, ki se vdajajo alkoholu. Iz družin pijancev izhajajo suroveži, nasilniki, tatovi, pohotneži in vlačuge. Alkohol tedaj upropašča vse, kar pride z njim v dotiko. S svojimi žrtvami napolnjuje pokopališča, bolnišnice, kaznilnice in norišnice. Pri njem se dobesedno izpolnjuje izrek: »Osvetim pregrehe očetov do četrtega rodu.«

(Dalje prihodnjič.)

K radijskim predavanjem 'Kemija v gospodinjstvu'

Ing. A. Nežima

Obročkasta gniloba krompirja. Gospa A. G. je opazila v domačem gospodinjstvu, da ima nekateri krompir, ki na zunaj ni gnil, če se neobeljen kuha, zelo zoprni okus in duh. Vedela bi rada, ali napada ta gniloba krompir že v zemlji ali nastane šele

pozneje v shrambi in kako se da ta nevsječnost odpraviti.

Obročkasta gniloba krompirja je glivičnega izvora. Bolezen spoznamo pri krompirju predvsem po tem, da nekatere rastline takoj po saditvi slabo uspevajo, za-

ostajajo v rasti in razvoju, ovenejo in na-
posled poginejo. Sahnjenje posameznih rastlin
lahko opazujemo vse poletje, ker se
pojavi obolenje rastline ena za drugo v
rastni dobi.

Ce steblo obolele rastline preiščemo pod
povečalno, vidimo, da je v njem in posebno
v cevni povskih vse polno bakterij, ki
uničujejo rastlino (*Bacterium sepedonicum*).
Te bakterije napadejo tudi gomolje.
Če gospodinja prereže tak gomolj, se ji po-
kaže teman obroč, ki obkroža ves gomolj.
Obroč ni globoko v mesu, ampak je bliže
površini. To bolezen prenašamo z gomolji
že okuženih, a na videz zdravih rastlin.

Te bakteriозne krompirjeve boleznii se
ubranimo na ta način, da vse obolele rast-
line z gomolji vred izrujemo in sežgemo.
Zato uporabljamo za seme le zanesljivo
zdrave gomolje, v kontrolne namene pa jih
prerežimo, da odstranimo od semenskega
blaga vse obolele gomolje.

Te boleznii pa ne smemo pripisovati
krompirju, ki je zrasel na zemlji, ki je
imela premalo kalija. Če prerežemo gomo-
lje rastlin, ki so zrastle ob pomanjkanju
kalija, opazimo v mesu neko sivočrnkasto
pegavost, ki je povzročena najbrž po me-
laninu in torej ni glivičnega izvora. Počr-
nenje je namreč posledica razkroja belja-
kovine, iz katere se izloči tyrozín, ki potem
še nadalje oksidira v spojino melanin. Ta
oksidacija pa nastopi vedno šele tedaj, ko
je staničevje krompirja odmrlo, kar se pa
zgodí pri kuhi.

Poznamo pa še železno pegavost. V
mesu gomoljev, ki so na videz zdravi, se
pojavi rjavkaste pege, ki se ne spremi-
njajo. Če jih pogledamo skozi povečalo, vi-
dimo, da je staničevje porjavelo. Pojav je
povsem naraven in je najbrž posledica ki-
slih železnih spojin, ki so bile v zemlji, in
preobitega dušika.

Pranje riža pred uporabo. Še eno vpra-
šanje ste napisali. Pravite, da berete v
kuharskih navodilih, naj riž pred uporabo
operete. Pa ste se se prepričali, da se riž
lepše kuha in je tudi okusnejši, če ga ne
perete. Ali izgubi riž na hranilni vrednosti,
če ga perete, želite izvedeti.

Mislimo, da je predpis v kuharskih knji-
gah, da je treba riž pred kuhanjem oprati,
predvsem higienski. Riž je prašen, po skladi-
ščih so ga morda oblezle žuželke in je

zato potrebno, da se to odstrani. Na drugi
strani pa je res, da voda izluži redilne sno-
vi iz riža; zato je potem tak riž manj oku-
sen. Zato boste ravnali najprimerneje, če
boste riž pred uporabo otrli z ruto, ki bo
posnela omenjene nečistoče, ne bo pa s tem
riž nič redilnih snovi izgubil.

Kurjenje s koksom. Bližajo se zimski
meseci. Marsikaterra gospodinja ima skrbi
s kurivom. Gospa M. S. je čitála priporočilo
za nakup koksa ter bi ga rada uporabljála
namesto premoga ali drv. Prosi pojasnila,
kako naj s koksom pravilno kuri.

Koks je glavni produkt v koksarnah in
stranski produkt v plinarnah. Tako ga
tudi ljubljanska plinarna kot stranski pro-
dukt pridobiva. Koksa porabijo največ v
plavžarstvu. V primeri z domačim rjavim
premogom ima zelo visoko kalorično vred-
nost, ker daje približno 7.000 kalorij, do-
čim dajo naši rjavi premogi v pečeh ali v
štedilnikih od 2.000 do največ 2.500 kalo-
rij. Koks se nerad vname. Zato ga smete
naložiti v štedilnik šele tedaj, ko že imate
žerjavico. Vendar ne smete uporabljati za
nadaljnjo kurjavo samo koks, ker bi zaradi
zelo visoke vročine, ki jo razvija, spokala
vsa obloga peči ali štedilnika. Najprimer-
neje bo, če boste mešali koks s premogom
v približnem razmerju: ena tretjina koksa
in dve tretjini premoga. Izkušnja je poka-
zala, da se koks ne obnese pri kurilnih na-
pravah, ki imajo malo rešetko. Zato se kur-
jenje s koksom pri kopalni peči ne ob-
nese. Seveda morate skrbeti za dovoljni
dotok zraka in morate večkrat z rašilom
podrezati v peč, da napravite primerne luk-
njice, da lahko pride zrak skozi mrežico do
kuriva. Drobnejša oblika, to je orehovec,
ima več pepela v ostanku, daje torej manj
toplote, kockovec pa bolj popolno zgori in
daje višjo toploto.

*Poravnajte naročnino še
ta mesec in pridobivajte nam
novih naročnic, ker s tem
omogočate redno izdajanje
našega lista!*

Z A P R I D N E R O K E

1. Lep jesenski ali zimski plašč, zaradi praktičnega kroja priporočljiv tudi polnim postavam.

2. Obleka, ki jo nosimo k plašču št. 1. (Kroj primeren za predelavo dveh ponošeni oblek.)

3. Elegantno popoldansko obleko kombiniramo s pisano pletenino. Iz raznobarnih ostankov tanke volne pletemo (ali vezemo v kelim vrodu) naplečnik v zvezi s prednjim vstavkom in spodnjim robom. Pletemo ob kroju vedno samo desno. (Pletenino podložimo s tankim blagom, da obdrži obliko in se ne vleče.)

4. Nemoderno obleko prenovimo z novim pisanim ostankom.

5. Za deževno vreme.

6. Kvačkan vložek za posteljno perilo in prte. Vložek pričnemo s 110 verižnimi in kvačkamo po vzorcu dalje. — Za polno okence kvačkamo 3 šibične, za prazen ozek pravokotnik 1 šibična in 1 verižna, za prazno okence 1 šibična in 2 verižni, za vodravni pravokotnik 1 šibična in 5 verižnih. Prvo šibično v prvi vrsti v 5. verižno (od 110 ver.), prvo šibično v sledečih vrstah pa nadomestimo s tremi verižnimi.

Juvan Marijan:

Sobne rastline

Sobne rastline nam posebno po mestih nadomestujejo vrtičke, poživljajo naša stanovanja, nam krajšajo samotne ure in nam s pestrim cvetjem in zelenjem pripravljajo mnogo veselja. Kako pusta, prazna in polna sive vsakdanjosti so naša stanovanja, če odstranimo iz njih cvetice, in kako nam vedno nekaj manjka v sobah brez rož, posebno še, če smo bili navajeni, da so na oknih ali kod drugod stale sobne rastline.

Lepo in pravilno rast, bujno in zdravo zelenje in cvetje dosežemo pri sobnih rastlinah le tedaj, če jih pravilno gojimo. Kot je že vsem znano, so skoraj vse sobne rastline pri nas tujke, ki smo jih dobili iz tropičnih pragozdov, iz vročih ameriških puščav, iz Afrike, Indije, Japonske itd. Večina teh težko prenaša naše podnebje, posebno mrzle in meglene zime jim ne ugažajo. Da jim kolikor je sploh mogoče ublažimo bivanje na tujem, jim v čim večji meri moramo nuditi vse pogoje in ugodnosti, ki so jih cvetice imele v svoji domovini. Zato ni dovolj, da poznamo rastlino le po imenu ter vemo od kod je doma, pač pa se moramo poučiti, v kakšnih razmerah je rastlina rastla v prosti naravi. Vedeti moramo, kakšno zemljo ljubi, ali uspeva na soncu ali v senci, prav tako si moramo biti na jasnem glede zračne vlage. Vsaj približno moramo poznati toploto kraja, kjer je rastlina doma, da ji tudi pri nas lahko vsaj delno nadomestimo pravo domovino.

Ko bomo enkrat o življenju lončnice dovolj poučeni, bodo odpadli vsi izgovori, češ »saj moje roke niso ustvarjene za nego cvetic«, »pri meni vse rože žalostno pogine« itd.

Vsaka rastlina, tako tudi sobna cvetica neobhodno potrebuje za svoj obstoj svetlobo, toploto, zrak, vodo in zemljo. Ako imajo cvetice vseh teh petero življenjskih potrebščin v tisti meri, ki jih imajo v pravi domovini, nam bodo s hvaležnostjo povračale vso našo skrb, nam bodo uspešno rastle in cvetele.

Sedaj, ko se bliža zima in nosimo bolj

občutljive rastline iz vrta, kjer so prebile počitnice in se okrepile, nazaj v sobe, je prav, da se najprvo pomenimo, kako razvrstiti rože, da bodo čim boljše uspevale. Preden postavimo rastline na določeno mesto, jim moramo očistiti lonce, odmašiti odtočne odprtine in odstraniti vrhnjo, že kislo zemljo ter jo nadomestiti s svežo. Porežemo in odstranimo vse suhe, uvele, rumene in zdvijane liste ter vejice, da dobi cvetka zopet svojo prvotno rast. Pregledamo tudi liste, veje in vršičke, da uničimo kaparje in uši z raztopino tobakovega izvlečka in vode, ali s kakim drugim zaščitnim sredstvom. Nato vsem rastlinam umijemo z mlačno vodo liste, da se odstrani prah in druga nesnaga, nakar jih obrizgamo s svežo vodo. Tako očiščene prinesemo v sobo.

Tudi pri razvrščevanju moramo poznati življenje rastline, da vemo, katera ljubi senco in katere je treba postaviti na bolj svetla mesta. Pri postavljanju pa se moramo zavedati, da rastlina, ki je oddaljena od popolnoma prostega okna en meter, sprejme le eno petino tiste svetlobe, ki bi je bila deležna na oknu. V oddaljenosti več metrov, v kotih in temnih sobah, pa dobe rože mnogo premalo luči, čeprav se nam zdi, da je soba dovolj svetla. Zato ne smemo nikdar cvetic, razen izrazito senčnih, postavljati v oddaljene in temne kote.

Rože, ki nastavljajo popke in cvetove, postavimo čim bližje okna, da dobe dovolj svetlobe. Šele ko je cvetje delno odprto, prenesemo cvetko na bolj senčno mesto, da se cvetje dalje časa obdrži. Mnogo svetlobe rabijo dalje vse tiste rastline, ki hitro in bujno rasto, ki vedno razvijajo liste in cvetove, kot fuksije, cinerarije, ciklame itd. Vsem tem pristoji mesto na oknu. Za njimi razvrstimo palme, dracene, juke, aspidistre, filodendron in druge, ki potrebujejo le za časa rasti več svetlobe, medtem ko jih lahko pozimi, ko rast pojenjava, hranimo tudi na manj svetlih mestih. V temne kote in v ozadju sob razpostavimo nekaj loncev praproti ter bršljana, ker ti dve rastlini sta za svetlobo silno skromni in uspevata tudi tam, kjer bi druge cvetice žalostno umrle.

Da postavljamo nizke rastline spredaj, visoke zadaj, je vsakomur znano, mnogo pa se greši s tem, da devljemo cvetice preveč na gosto skupaj. Na ta način sicer res prihranimo na prostoru, vendar nam rože ne morejo dobro uspevati. Spodnji listi oblede, vejice izgube liste, nekateri poganjki zdvijajo, tako da izgubi rastlina kmalu pravilno rast.

Navadno postavljamo rože na okensko polico, ker pa je ta premajhna, postavimo k oknu manjšo mizo, na kateri razvrstimo cvetke. Tudi na steno lahko pribijemo lesene poličke, kamor postavimo rože. Iznajdljiv in praktičen ljubitelj cvetic bo našel pač mnogo možnosti, kam postaviti rastline, da ni v škodo ubranosti sobe in rasti njegovih ljubljank.

Največ škode napravimo pri rastlinah čez zimo z nepravilnim zalivanjem. Navadno prilivamo lončnicam preveč vode, da prično gniti korenine. Tudi prepah, ki nastane zaradi zračenja sob, rožam zelo škoduje. Kako pravilno zalivamo in kako ubranimo cvetice pred prepahom, o tem pa prihodnjič.

Sedaj pa še nekaj odgovorov na vprašanja!

Ga. A. G. ima kaktus, ki ji je letos cvetel. Poleg cvetov pa je razvil še drobne brstne glavice, ki pa se niso razvile — navzlic pričakovanju v cvetove — marveč so ostale kompaktne glavice. Kakor mnoge rastline, tako se tudi kaktus razmnožuje na dva načina: spolno s semenom in nespolno. Vaš kaktus se je odločil, da bo poleg semena napravil še mlade odganjke, ki jih boste lahko spomladi obrali in posadili kot samostojno rastlino. Lahko pa jih brez škode tudi odstranite.

A. Z. ima palmo, pri kateri gledajo korenine iz zemlje ter so postale zelene. Gospa sprašuje, če to rastlini kaj škodi. Zaradi svetlobe se je pričel tvoriti v korenini klorofil ali listno zelenilo. To rastlini ne škoduje, pač pa morajo biti korenine pri vsaki rastlini v zemlji, zato poskrbite za dovolj velik lonec!

N. Z. Radi bi vedeli, kdaj se potaknjenci pelargonij najbolj obnesejo. Spomladi se Vam niso, zato poskusite prihodnje leto v avgustu!

Ako gre za zavarovanje, pride v poštev le
VZAJEMNA ZAVAROVALNICA
Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi;
2. doživetje, smrt; rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje „Karitas“. — *Zavarujte sebe in svoje imetje vedno pri naši domači slovenski zavarovalnici!*

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

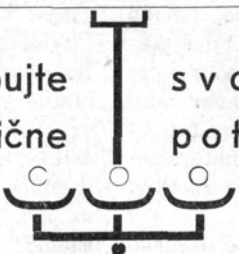
Z A D R U G A Z N E O M E J E N I M J A M S T V O M

v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6,
nasproti hotela Union

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodneje obrestuje. Daje posojila na vknjižbo in proti poroštvu

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

Kupujte svoje
elektrotehnične potrebščine

v prodajalni

Mestne elektrarne ljubljske

na Mestnem trgu 1

Oglejte si zalogo lestencev, miznih in drugih svetilk ter električnih aparatov za razne gospodinjske svrhe, vse prvovrstne izvedbe, kakor tudi žarnice za razne napetosti in raznih izvedb.

Priključne vrvice in drobni zatikalni material nudimo po nizkih cenah in dobre izvedbe.

Izvršujemo v stroko spadajoča popravila pri instalacijah, na aparatih in napravah najhitreje in v lastnih delavnicah

Ravnateljstvo
Mestne elektrarne ljubljanske

Krekov trg št. 10-II.